N°. 2970 1857.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is ƒ 5.00; voor de buitensteden ƒ 6.00; *franko* door het geheele Rijk. *Brieven, Gelden*, enz. FRANKO te adresseeren aan het Bureau dezer COURANT.

VRIJDAG 6 FEBRUARIJ.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen ƒ 1.00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 5 Februarij.

Van eene leer als die door het hoofdorgaan der utrechtsche faktie in der tijd ontwikkeld en van welke wij in ons vorig Nommer de grondslagen hebben blootgelegd — 't is te begrijpen, dat menigeen daar vreemd van zal hebben opgezien. En niet zonder reden. Als de echtchristelijke, zuiver-protestantsche leer werd zij, namens de vrome faktie, den volke gepredikt: en wat heeft zij nog christelijks, die leer, die gezegd wordt op het zuiver protestantsche beginsel te berusten en waarbij evenwel de goddelijke grondlegger des Christendoms niet eens meer herdacht, alle maatschappelijk verband verworpen, alle historische ontwikkeling geloochend wordt? die leer, waarbij den onopgeleiden en aan de inspraak van zijn natuurlijk instinkt overgelaten mensch van den *Nieuwsbode* geleeraard wordt, dat hij van niemand ter wereld te vernemen heeft, welke zijne betrekking is tot God en dat hij, om te dien einde ingelicht te worden, maar zelf met God moet te rade gaan? En zulk eene leer zou de bij uitnemendheid christelijke zijn! En eene aan zulk eene leer beantwoordende gewetens-vrijheid zou *per fas et nefas* [illegible] in Nederland moeten worden [illegible], [illegible] de [illegible] dan zouden de »regeringsbeginselen," waarnaar gehandeld zoude worden, van zulk eene opvatting van het begrip: *gewetensvrijheid* moeten uitgaan! Inderdaad, 't is om zijne eigene oogen niet te gelooven en men zou van minder versteld staan. Of waarop anders komt de strekking der fraaije leer van de faktie neêr dan op de verloochening en verwerping van alle Christendom en op de geweldadig door den Staat doorgedreven verheffing van het naaktste en akeligste deïsmus? Die er eene andere praktische gevolgtrekking aan zou weten te ontspinnen, zou meer van goeden wil dan van duidelijk inzigt in het verband tusschen oorzaak en verband blijk geven. Maar daarom is het dan ook noodig aan het licht te brengen, waar eigenlijk de utrechtsche faktie, blijkens hare eigene leerstellingen, het goede nederlandsche volk wil heen leiden; en daarom bepalen wij ons niet eens tot de mededeeling en ontleding van wat wij reeds te dien aanzien van haar vernomen hebben, maar willen wij ook nog een oogenblik vertoeven bij wat zij, voor en na, ter toelichting van hare leer nog nader verkondigde. Middelerwijl blijven hare hoofdmannen bedacht op het vinden van eene nieuwe *manoeuvre*, door middel van welke het ministerie-van Hall omvergeworpen zal worden om plaats te maken voor hen.

»Geene tusschenkomst van eenig mensch tusschen u en God Almagtig" — dat was dan de gewetensvrijheid, die gehandhaafd moet worden in Nederland en die het punt van uitgang moet zijn van zijne toekomstige staatsregeling. Eene andere gewetensvrijheid — haar worde in Nederland geen burgerregt toegekend. De gewetensvrijheid toch, in anderen zin dan die van den *Nieuwsbode* opgevat, is geene vrijheid, maar slavernij.

»Godsdienstige vrijheid, immers verklaart zich het orgaan der faktie (N°. 1743), heeft, even als zoovele andere woorden, eene ziekelijke beteekenis gekregen; het woord is verminkt en misvormd. Men verstaat er thans ook onder het vrij toelaten van alles, wat tegen de waarachtige dienst van God indruischt, maar door sommigen voor godsdienst wordt gehouden, als daar zijn, vooreerst juist het tegendeel van vrijheid, namelijk het toelaten van menschelijke invloeden op uw hart, op uw geweten. Rome, *dat geene ware godsdienst kent*, zoolang het niet den Paus tot een mensch, en elk priester voor een mensch verklaart, die niets meer is dan een ander, Rome bedoelt zich zelve. Bedoelde het, hetgeen waarlijk [illegible] zoo bevorderde het vrij onderzoek, en voerde het den mensch onmiddellijk tot zijnen Vader in den Hemel."

Op denzelfden dag wordt deze stelling nog ietwat nader verklaard.

»Rome kent geene vrijheid, maar slavernij; het kent kerkdienst, priesterdienst, beeldendienst, maar ware Godsdienst kent het niet. — Overal is het gezag en invloed om den baas te spelen over het geweten, het gemoed, het innerlijk zielenleven van menschen."

Wij hebben eigenlijk de konkluzie uit deze præmissen niet op te maken. »Rome", volgens het orgaan der faktie, is tegen het »vrij onderzoek" en laat hare kinderen niet vrij om te denken, te zeggen en te handelen naar hun individueel goeddunken. »Rome" derhalve houdt hare kinderen in een staat van slavernij, ten eenemale in strijd met den staat van »gewetensvrijheid", die het deel *moet* zijn van alle zonen van Nederland. Wat daaruit volgt, behoeft niet aangewezen te worden, om den Katholieken te doen verstaan, in welke mate zij te rekenen zouden hebben op de eerbiediging hunner godsdienstige vrijheid van den kant der radikale vrijheidsmannen van de utrechtsche faktie.

Die vrijheid, overigens, heeft ook, volgens den *Nieuwsbode*, in Nederland op geene eerbiediging aanspraak. Wat sinds zestig jaren historiesch is gevestigd, wat de Grondwet waarborgt — welke waarde heeft dat in de schatting der faktie! Daardoor worden hare pligten niet bepaald. Hare regten, en die acht zij onvervreemdbaar, zijn van vroegere dagteekening. Immers, zoekende naar den »hoeksteen" van den nederlandschen Staat, — wat vindt zij? Men luistere:

»Hoeksteen" is het, dat Nederland [illegible] »hoeksteen" is het, dat vrijheid van geweten en diepe afkeer van het priesterdom, hier met het bloed van Oranje en van onze vaderen gekocht en bezegeld zijn. — Schrijf het in Grondwetten, of schrijf het niet daarin: wat waarachtige »hoeksteen" is, zal »hoeksteen" blijven. Gij kunt het, door het op papier te schrijven, niet bevestigen; door het van het papier weg te laten, niet vernietigen (N°. 1731)."

't Behoeft niet duidelijker en het werpt een nieuw licht over al het voorafgaande. De laatste zestig of zeventig jaren —

> „O, dat een *stoute* hand haar vloekgedachtenisse
> Voor eeuwig uit het boek der jaargeschiedenis wisse!"

roept de faktie. Naar aan wat dien tijd vooraf ging het oog gewend, om dáár het ideaal op te sporen, waarnaar de nederlandsche Staat gereorganizeerd behoort te worden — naar den tijd, »dat Nederland zich vrij gevochten heeft van het juk van Spanje en van Rome tevens;" naar den tijd, dat »vrijheid van geweten en diepe afkeer van het priesterdom" hier hand aan hand gingen.

»Laat ons toch, dus verklaart het orgaan der faktie zich weer elders nog nader (N° 1757), niet over ijdele — zelfs onware — theoriën redetwisten, maar geen feiten ontkennen die bestaan. Aan eene verdediging tegen geloofsdwang en vervolging van de zijde der Roomsch Katholieke Kerk haar ontstaan te danken hebbende, bleef de Republiek der Vereenigde Nederlanden een Protestantsche Staat, *maar tevens wars van elke vervolging tegen hare vorige vijanden*. Mogten de meer vrijzinnige begrippen, sedert het laatst der vorige eeuw, den niet-Protestant niet alleen bescherming, maar ook staatkundige regten hebben toegekend, de geschiedenis, de herinnering aan drie eeuwen worden niet met eene pennestreek uitgewischt, vooral dan niet, als het grootste, het aanzienlijkste en het verlichtste gedeelte der bevolking dezelfde beginselen blijft belijden. De Staatsman die dit over het hoofd ziet, zal dien naam niet verdienen; want kennis van het volk dat hij bestiert, zal voor hem toch wel eene eerste vereischte zijn."

Hoe deze woorden het nader verklaren, wat de »hoeksteen" is en moet zijn van den nederlandschen Staat, den schranderen lezer behoeft dit niet met den vinger aangewezen te worden. Intusschen zou het kunnen zijn, dat, ondanks de dreigende taal van het orgaan der faktie, van welke wij zoo even nota hebben genomen, deze of gene Katholiek zich door de laatst aangehaalde woorden toch nog eenigzins bemoedigd gevoelde. De faktie, zoo zou hij kunnen vermoeden, al wil zij het herstel van den toestand van vóór 1795, zal toch wel niet minder »wars zijn van alle vervolging tegen hare vorige vijanden," dan de Republiek! — Van zulk een vermoeden — men kan zich daar echter niet te spoedig van losmaken. Om den »hoeksteen" te bevestigen, moet weer, volgens de faktie, teruggekeerd worden tot de praktijken die gebruikelijk waren ten tijde der Republiek. En welke die lofwaardige praktijken waren? De *Nieuwsbode* zal het ons herinneren (N°. 1778):

»Gedurende den tijd der Republiek was ieder, die niet de ware religie beleed, van alle bedieningen uitgesloten en gedurende meer dan [illegible] werd aldus de toestand *bevestigd*, dien men door den [illegible] tegen Spanje, ten aanzien van het godsdienstige, [illegible] — en welken te herstellen, het doel is der [illegible]."

Ziedaar! En nu al het gezegde zamengevat [illegible] de toepassing van welke leer door de utrechtsche faktie [illegible] zakelijk geacht wordt en welk *dorado* zij, op nieuw van Nederland wil maken. Het worde het land der godsdienstvrijheid! dat is: het land, waar elk en een iegelijk vrij moet zijn van elke godsdienst. En die daar niet vrij van verkiest te zijn, die is slaaf en worde uit dien hoofde behandeld als een den nederlandschen naam onwaardige!

Na dus in weinige woorden den zin van de leer der faktie zamengevat en aangegeven te hebben, — ziet, daar blijkt het dat zij inmiddels er in geslaagd is het middel te ontdekken, door de aanwending waarvan het ministerie overgehaald zou worden en zij het aanbreken van het tijdstip zou kunnen bespoedigen, dat zij aan Nederland de zegeningen van hare »regeringsbeginselen" te smaken zou kunnen geven. Welk dat wekdadig middel was? De *Nieuwsbode* en het *Goudsch Kronijkske* maakten het op één dag, den 6n Januarij 1856, den lande bekend. 't Bestond eenvoudig in een petitionnement aan den Koning, waardoor aan Z. M. beduid zou worden, dat zijn ministerie het vertrouwen niet had der petitionarissen, d. i. der faktie en dat het Z. M. betaamde eindelijk eens een ministerie te benoemen in protestantschen zin.

»De Regering, aldus de *Nieuwsbode*, miskent hare roeping en voorziet niet in de gewigtigste eischen van het volk, zoo als het feitelijk leeft en zich vertoont.

»De vraag komt voor, op welke wijze er tot verandering van regeringsbeginselen aanleiding zal worden gegeven. Zal men de Tweede Kamer ook hier laten beslissen en van het niet-aannemen eener wet de aftreding van het ministerie doen afhangen? [De faktie had eenmaal ondervonden dat dit niet ging en zij kende het adagium: *non bis in idem*] Of wel, *zal het beschaafde deel des volks zich eerbiedig tot den Koning wenden, met de bede dat het Z. M. moge behagen, zich te omgeven van mannen, die Nederland als een christelijken Staat zullen besturen*, en in alles de hoofdwaarheden van het christendom zullen doen spreken, zich vrij houdende van het anti-christelijk liberalisme, hetwelk enkel verderf ademt?"

En het *Kronijkske?* Men leze:

»Wij gelooven, dat alleen zoodanig ministerie moet worden geprezen, 'twelk de liefde tusschen Vorst en Volk bevordert, 'twelk algemeene tevredenheid weet te verwekken, door de bevordering van welvaart, vooral in zedelijken zin. *Aan die roeping nu heeft het ministerie niet voldaan* dan ondanks zich-zelf.

»Ja, de band tusschen Vorst en Volk is naauw, even als in April 1853 is gebleken. Doch indien het Volk zich thans weder naauwer en naauwer aan Oranje aansluit, *indien het welligt spoedig een beroep zal doen op de welbekende vaderlandsliefde, op den gebleken christelijken zin des Konings*, zoodanige uitkomst zal dan het gevolg zijn der verkeerde, der algemeen afgekeurde handelingen van het ministerie, dat het vertrouwen verloor van elken weldenkende in Nederland.

»Geve de Hemel, dat de verwachte omkeering van zaken met rust en orde gepaard gaan."

Zoo dan spraken *Nieuwsbode* en *Kronijkske* op éénen dag en niemand, die niet begreep wat er gaande en op til was. »Eerbiedige" petitionarissen moeten den Koning de hand forceeren; Z. M. dwingen, eenigen zijner ministers weg te zenden en hem de mannen op te dringen, die in hen hun steun [illegible] vinden — dat was de toeleg en nie er, buiten de faktie kennis van kreeg, stond verbaasd over zoo veel onbeschaamdheid en [illegible]. Maar, vroeg men zich, staat het dan niet duidelijk te lezen in art. 73 der Grondwet, dat de Koning de hoofden der ministeriële departementen benoemt en ontslaat naar welgevallen? Met welk regt zullen zich dan de opgeroepen petitionarissen rondom den troon verdringen, om den Koning [illegible]

dwingen tot eene handeling, die allen rrleveert van zijn koninklijk prærogatief? Matigen zij zich dien dwang aan, maken zij dan geene inbreuk op de regten des Konings? En werd er eens gevolg gegeven aan hunnen dwang — welke vernedering, om niets meer te zeggen, voor de waardigheid der kroon! Zoo sprak men; en klaar en nadrukkelijk genoeg, om, naar men meende, de mannen der faktie te bewegen van hun verderfelijk plan af te zien — zoo zij althans niet besloten hadden de handen naar de kroon-zelve uit te steken.

En het rezultaat der vele gegeven waarschuwingen? Dat het plan opgegeven werd, ja, maar geenszins, omdat de faktie terugdeinsde voor een ingrijpen in de prærogatieven der Kroon. Zij onthield er zich van gevolg te geven aan het den 6ª Januarij geopenbaarde besluit en liet voor het oogenblik hare petitionarissen thuis; dat was echter alleen om de reden, welke het *Goudsch Kronijkske* de beleefdheid had, den 27ª Januarij, in een zonder voorbehoud opgenomen artikel bloot te leggen:

»Door velen, dus klapte het, aan wie overigens het Protestantisme en Oranje dierbaar is, en die, onder andere omstandigheden, bereid zouden zijn zich aan te sluiten aan hen, die van de omverwerping van het bestaande ministerie en het daarop in de plaats treden van eene Regering in protestantschen zin wenschelijk zouden keuren, wordt dezer dagen geaarzeld..... zij deinzen terug en schijnen den strijd te vreezen.

»Er zijn bij ons te lande vele gemoedelijke Protestanten, trouwe aanhangers van het Huis van Oranje, afkeerig van al wat naar Thorbeckianisme of ultramontanisme zweemt, doch vervuld met ééne vrees. Die vrees vindt hare uitdrukking in éénen naam: en die is GROEN VAN PRINSTERER..... Men vreest in zijn bondgenootschap zich een meester te geven, en dat wel eenen meester, wiens zienswijze door hen, die op de eene of andere wijze tot de uitbreiding van zijnen invloed zouden medewerken, niet wordt gedeeld.

»Onbekendheid met hetgeen hij inderdaad verlangt, verwarring van vrijheid en bandelloosheid, zijn dikwerf aldus aanleiding tot een te streng oordeel. Dat de heer Groen van Prinsterer evenwel zeer goed begrijpt dat de consequente doorvoering van zijne staatkundige en godsdienstige inzigten aan het meerendeel onzer ingezetenen, althans voor alsnog, volstrekt niet behagen zoude, heeft hij duidelijk bewezen."

Zij derhalve, op welker medewerking de faktie gerekend had, deinsden terug en schenen den strijd te vreezen — omdat zij bang waren, dat, bij slot van rekening, niet de faktie, maar de heer Groen van Prinsterer de palm der overwinning zou wegdragen. Daarom bleven de prærogatieven des Konings geëerbiedigd en werd het land voorshands niet aan eene nieuwe agitatie prijs gegeven! Op het »goed in 't oog gevatte doel" bleef de faktie niettemin den blik gevestigd houden. Zij had echter, om dat te bereiken, zich verpligt van eene andere handgreep zich te bedienen. Het ontwerp van wet ter regeling van het onderwijs van den heer van Reenen gaf daartoe aanleiding.

Wil men in korte, maar breede trekken de *utrechtsche faktie* gekenmerkt? Men leze dan de volgende karakterschildering door den *Echo Universel* geleverd. Zij is uit het leven genomen; 't is der moeite waard om er een oogenblik bij stil te staan.

»Die partij," zoo leest men, »draagt de kiem van het noodlot in zich; zij leeft slechts van bouwvallen. Een voortdurende onrust dwingt haar een ledig om zich heen te maken. Toen zij, na de hervorming in de XVIe eeuw, de katholieke bevolking van het land tot onmagt had gedoemd, liet zij haar onder den druk, zelfs toen geen staatkundig gevaar uit de vrijheid van het Katholicismus kon voortspruiten. Behalve de uit de maatschappij verstooten Katholieken, bleven er in de oogen van de ultra-protestantsche partij nog te veel Nederlanders over, en zij baadde haar handen in het bloed en de tranen van die ongelukkige Arminianen, die er toch verre van af waren, de hervorming en het Protestantismus te willen verloochenen. Ter naauwernood van de gedenkwaardige lessen van het einde der vorige en van het begin dezer eeuw verlost, kon Nederland met België vereend een toekomst van roem, glans en ongehoorden voorspoed te gemoet gaan, maar de partij der uitsluiting had er anders over geoordeeld. Zij vond het land te groot; het denkbeeld eener edele en opregte gelijkheid lag buiten den naauwen cirkel van haar oogmerken en zij rustte niet dan na alvorens de afscheiding der belgische en de verarming der noordelijke gewesten voltooid te hebben. Evenwel heeft die vreeselijke ramp haar geenszins de oogen geopend. Nog heden belet de haat dat zij koelzinnig de oorzaken der belgische omwenteling beschouwt, en, zoo het werk van Willem I en van van Maanen nog te verrigten ware, zou de partij, waarvan wij hier de overleveringen mededeelen, aanraden om juist hetzelfde te doen wat men van 1815 tot 1830 in België deed.

»België is niet meer onder haar bereik, maar in Holland is een katholieke bevolking van meer dan een millioen zielen. Het is deze bevolking die men buiten de wet wil plaatsen, en, na dezen misslag, zal men eindelijk het laatste bedrijf van dit groote historiesch drama kunnen afspelen, en de Protestanten zullen onderling elkander kunnen vernietigen. De partij der uitsluiting zal dus nimmer kunnen rusten. Zij plant zich in Nederland over van geslacht tot geslacht, als een vreeselijke kanker, die de gezondheid en het leven der natie wegvreet. Welke ook hare teleurstellingen zijn, altijd rigt zij het hoofd omhoog; en het is niet dan, wanneer de staatkunde zelfs voorbijgaande verbindtenissen sluit met de verfoeijelijke hartstogten, die in haar boezem opwellen, dat men moet inslapen tegenover de gevaren, die zij steeds bereid is om op het nederlandsche Vaderland uit te storten."

In het *N. B. van 's Hage* leest men:

»Toen wij ons artikel »het Zwarte boek," schreven, dachten wij weinig, dat weinige dagen daarna, den Secretaris Generaal van Justitie zijn ontslag zou *gegeven* worden.

»De redenen van dat ontslag te vinden, valt niet moeijelijk; het is van algemeene bekendheid, dar die Secretaris Generaal alles aan den Ex Minister van Hall te danken heeft, dat het tegenwoordige Ministerie niet Halliaansch is en dus op geen invloed van die zijde gesteld kan zijn.

»*Il faut que le Ministre soit maitre chez soi*, en dit gelooven wij was eene onmogelijkheid, zoolang de *ontslagen* Secretaris Generaal dien post bekleedde.

»Kort na de optreding van den minister van der Brugghen, vernamen wij uit eene goede bron, dat Z. Exc. op dien Sekretaris-Generaal niet gesteld was, zich alles liet aanwijzen, en met alle, *ook ondergeschikte zaken* bemoeide; dat Z. Exc. zich de oude lagenda's liet voorleggen, om eene treurige zaak, waarin reeds veel geproceedeerd en gerequestreerd is, zelf te onderzoeken.

»In die zaak is de *ontslagen* Secretaris Generaal betrokken, als handelend persoon; verschillende hooggeachte regtsgeleerden, wij kunnen, maar willen nog geene namen noemen, onderhielden Z. Exc. over die zaak, en de houding van den *ontslagen* Secretaris Generaal; de minister was verbaasd en onderzocht verder.

»Wat het resultaat van dit onderzoek was, weten wij niet, maar het mag niet onopgemerkt blijven, dat de Secretaris Generaal kort na dat onderzoek ontslagen werd, wel is waar met wachtgeld, maar dit beschouwen wij als een doekje voor het bloeden, niets meer

»Het Ministerie heeft lang op daden laten wachten, waarvoor de natie erkentelijk moest zijn: het ontslag van den Sekretaris Generaal van Justitie is er een, van dat gehalte en hoewel wij bijna voortdurend tegenover het Ministerie stonden, aarzelen wij geen oogenblik, het voor dat ontslag onze hulde te brengen."

Men schrijft uit 's Hage aan de *Arnh. Cour.*:

»De demissie van den gewezen sekretaris-generaal van het departament van Justitie maakt nog altijd een onderwerp van gesprek uit. Algemeen bevreemdt de handelwijze van den heer van der Brugghen zeer. De heer d'Engelbronner toch is eervol ontslagen met genot van het hoogste wachtgeld, onder voorwaarde dat hij niet in 's Hage zal blijven en het verbod om zich te verantwoorden. Eervol ontslag en het genot van het hoogste wachtgeld zouden doen vermoeden dat de minister zeer tevreden over zijn hoofdambtenaar geweest is; de beide laatste bepalingen doen daarentegen een geheel ander denkbeeld ontstaan. En te regt vraagt men dus: heeft de heer d'Engelbronner iets misdaan, dan kan er noch van eervol ontslag noch van wachtgeld sprake zijn; heeft hij niets misdaan, waarom hem dan verboden in 's Hage te blijven en zich te verantwoorden."

Ter teregtzitting der burgerlijke kamer van den Hoogen Raad der Nederlanden is heden behandeld het beroep in kassatie van den W.EW. heer H. te Vaarwerk, R. K. priester en kapellaan, tegen een arrest van het Hof in Gelderland, bevestigende een vonnis der Regtbank te Arnhem; waarbij verklaard is, dat de req. had gehandeld in strijd met de wet. De quæstie liep over den waren zin en beteekenis der woorden »besloten plaats," voorkomende in art. 167 der Grondwet. Hof en Regtbank hebben deze woorden in een anderen zin uitgelegd dan geschied was bij een arrest van den Hoogen Raad van 25 April 1856. Na het uitbrengen van een uitvoerig rapport door den raadsheer Modderman werd de voorziening in kassatie toegelicht door den heer L. Metman, die in den aanvang zijner rede wees op de cirkulaires van den gewezen minister van Justitie, Mr. D. Donker Curtius, aan de prokureurs-generaal bij de prov. hoven, ten gevolge waarvan vervolgingen werden ingesteld, die vroeger nooit hadden plaats gevonden.

De pleiter behandelde daarna de *eerste* plaats: de bedoeling der Grondwet met de 1ste zinsnede van art. 167; ten *tweede* de woorden der Grondwet, in art. 167 gebezigd, en ten *derde*: de wet van 10 Sept. 1853 (*Stbl.* nº. 102) op de kerkgenootschappen.

Uit de geschiedenis der Grondwet trachtte de pleiter aan te toonen, dat de bedoeling van art. 167 enkel is om godsdienstige plegtigheden *op den openbaren weg* te beletten. Hij meende, dat de req. zich met het volste regt op die bedoeling der Grondwet kon beroepen; en hij ging vervolgens over tot de behandeling der argumenten, in de uitspraak van Regtbank en Hof voorkomende, ter wederlegging van het door hem aangevoerd systeem. In den loop zijner rede deelde pleiter mede, dat hij zich gewend had tot twee hoogleeraren (de heeren de Vries te Leiden en Jonckbloet te Groningen), om hun te vragen, welke uitlegging zij gaven aan de woorden: *besloten plaatsen.*» Prof. Jonckbloet vereenigde zich met de aan die woorden gegeven uitlegging, bij arrest van den Hoogen Raad van 25 April 1856 terwijl prof. de Vries van een tegenovergesteld gevoelen was en zich vereenigde met het gevoelen van het Openb. Min. bij dien Raad.

Ten slotte ging de pleiter na de geschiedenis van art. 6 der wet op de kerkgenootschappen en meende dat er geene reden kon bestaan om terug te komen op de beslissing van 25 April 1856.

De adv.-gen Gregory zal den 5 Maart a. s. konkluzie nemen.

Wij ontvangen uit Kopenhagen eene analyse van het ontwerp-verdrag betreffende den Sondtol.

Dit ontwerp bevat 8 artikelen. In de inleiding wordt gezegd dat de contracterende partijen, bezield zijnde met eene gelijke begeerte om de handels- en zeevaarts-betrekkingen tusschen de resp. staten gemakkelijker te maken en uit te breiden, zoowel door middel van opheffing van alle regten op vreemde schepen en hunne ladingen bij de doorvaart van den Sond en de beide Belten, als door middel van eene verligting van regten voor de goederen, welke langs de wegen, die de Noordzee en de Elbe met de Oostzee vereenigen, worden doorgevoerd, hebben besloten met dit doel een bijzonder verdrag tot stand te brengen.

Bij het eerste artikel verbindt zich Denemarken om geen tol-, ton-, vuur- en bakengelden meer te heffen, ter zake van de lading, van de schepen, welke zich van de Noord-, naar de Oostzee begeven en vice versa. Denemarken behoudt zich alleen voor, om bij bijzondere overeenkomst, zonder regt van onderzoek of aanhouding, de behandeling te regelen van de schepen, behoorende aan de mogendheden, welke aan dit verdrag geen deel hebben genomen.

Dezelfde schepen, die de deensche havens binnenkomen of uitvaren, hetzij met lading of in ballast, hetzij die al dan niet er handels operatiën hebben tot stand gebragt, zijn van alle vuur en bakengelden vrijgesteld.

Volgens art. 2 verbindt zich Denemarken de bakens en lichttorens, hetzij aan den ingang der havens, rivieren enz., of langs [illegible] te onderhouden, die te wijzigen of te vermeerderen in het belang van de vaart, zonder eenig bezwaar voor de vreemde zeemogendheden, en gelijk vroeger voor de loodsdienst te doen toezigt houden. De loodsgelden zullen worden verlaagd en gelijk gesteld voor de Deensche en de vreemde schepen. Denemarken verbindt zich wijders, om aan alle bijzondere ondernemers, zoowel Deensche als vreemde, te vergunnen, om in de Sond vrijelijk schepen te doen stationneren, uitsluitend bestemd tot de sleepdienst der schepen, die er gebruik van zouden willen maken. Tot alle wegen en kanalen, die thans de Noordzee en de Elbe met de Oostzee verbinden of later mogten verbinden, zal de vrijstelling der lasten worden uitgestrekt, welke op eenige dezer wegen, de nationale of vreemde goederen genieten, waarvan de lijst in dit verdrag zal worden opgenomen.

Indien in het vervolg andere produkten eene soortgelijke vrijstelling zouden mogen genieten, dan zou ook deze vrijstelling van doorvoerregt, regtens tot al de bovengenoemde wegen worden uitgestrekt.

Denemarken stemt er ook nog in toe, om op al die wegen of kanalen tot het gelijkvormig en proportioneel bedrag, naar het gewigt, op 16 Deensche schellingen hoogstens, per 500 Deensche ponden, het doorvoerregt te verminderen voor de goederen, welke thans daaraan zijn onderworpen.

Ingeval van verlaging der doorvoerregten beneden het hier bovengemeld bedrag, verbindt Denemarken zich, om alle wegen, welke de havens van de Noordzee of van de Elbe met die der Oostzee verbinden, op een voet van volkomen gelijkheid te stellen, met de meest begunstigde wegen, welke thans bestaan of later zullen worden aangelegd op zijn gebied, tusschen twee of meer Deensche havens.

Art. 3 van het verdrag schrijft voor, dat de bepalingen der beide voorgaande artikelen met 1 April 1857 in werking treden.

Art. 4 handelt over de schadeloosstelling, welke de respektieve staten zich hunnerzijds verbinden aan Denemarken te betalen, die deze aanneemt. Zij bestaat uit eene som van 30,570,698 Rigsdaler, te verdeelen over de verschillende staten. (De verdeeling is bekend door het vroegere protokol). Iedere staat is slechts voor zijn aandeel verantwoordelijk.

Art. 5 bepaalt dat de sommen in 20 jaren zullen worden voldaan, in veertig zes maandelijksche termijnen, van gelijk bedrag, bevattende het kapitaal en de afnemende renten der vervallen termijnen.

Bij art. 6 verbinden zich de contracterende mogendheden

den, om met Denemarken te regelen de wijze van betaling van 40 halfjaarlijksche termijnen, de wijze en den koers der conversien in zilveren Deensche munt hier bovengenoemd, eindelijk de voorwaarden en de wijze voor de geheele of gedeeltelijk amortisatie, welke de contracterende partijen zich ten allen tijde voorbehouden voor de geanticipeerde delging van hun aandeel.

Art. 7 bepaalt, dat de uitvoering der wederzijdsche verbindtenissen ondergeschikt [illegible] formaliteiten en regelen, vastgesteld [illegible] wetten der contracterende partijen, die zich verbinden hare toepassing binnen den kortst mogelijken tijd uit te lokken.

Art. 8 bepaalt den termijn van de ratificatie waarvan de dagteekening in blanco is gelaten. *(H.)*

Men leest in de *Utr. Courant*:

»Naar men verneemt, is door den minister van Koloniën aan de verschillende Kamers van Koophandel en Fabrieken een schrijven gerigt, houdende mededeeling, dat in de maand Julij jl. op de buitenreede van Batavia is ten anker gekomen het nederl. schip *Bellona*, kapt. ten Ham, aan boord hebbende 5 a 600 Chinezen, welke te Macao door een agent van het spaansche gouvernement waren ingehuurd en wier bestemming was Cuba.

»Deze menschen zouden in een door opium bedwelmden staat aan boord zijn gebragt en ten gevolge daarvan later in verzet zijn gekomen, waardoor onderscheidenen hunner het leven zouden hebben verloren, terwijl een veertigtal aan elkander met eene ketting werd geklonken; een veertigtal zou bovendien sedert hun vertrek van Canton reeds overleden zijn.

»De voornoemde Kamers van Koophandel zijn uitgenoodigd haren invloed dienstbaar te maken, dat, en om de eer der nederlandsche vlag en in het belang der menschheid, het gebeurde ter kennis kome van onze handelaars en reeders, bij wie het er voor gehouden mag worden, dat het eene regtmatige afkeuring zal ontmoeten.

»Volgens berigt van den 17ⁿ heeft de *Bellona* slechts 310 Chinezen, dus weinig meer dan de helft van het te Canton ingenomen getal, te Cuba uitgeleverd."

(St.-Ct.)

Wij vernemen, dat onze stadgenoot de heer [illegible] Stagheld, konsul van Toskane, door den groothertog van Toskane is benoemd tot Ridder der Orde van St.-Josef.

Volgens berigten van den Boven-Rijn is het drijfijs overal sterk toegenomen.

Z. M. heeft benoemd tot burgem. der gem. den Bommel A. van der Velde Az; tot lid der komm. van admin. over het burgerlijk en militair huis van verzekering te Maastricht, jhr. mr. L. E. van der Maesen de Sombreffe; tot raadsheer in het prov. geregtshof in Noord-Holland mr. P. Elias. bij het 5de reg. inf tot 2den luit.-kwartierm. den serg.-titulair J. H. C. W. von Schmidt auf Altenstadt; op zijn verzoek eervol ontslagen mr. E. A de Roo van Westmaas, plaatsvervangend kantonregter te Dordrecht; en op zijn verzoek op pensioen gesteld den kapt. [illegible] graaf van Limburg Stirum, ten bedrage van f 1065.

MAASTRICHT, 28 Jan. Gisteren morgen heeft alhier de aanbesteding der afbraak en herbouwing der kerk van St. [illegible] te Wijk-Maastricht plaats gehad, welke aan den aannemer M. Bremben voor het bedrag van f 63,890 is toegewezen. Dit gebouw was voor de bevolking der parochie, ruim 4000 zielen veel te klein en zou zelfs voor eene eenigzins aanzienlijke plattelandsche gemeente, veel te onbeduidend en te beperkt zijn geweest; daarbij was het, als gevaarlijk bouwvallig, sedert lang voor de dienst gesloten. Volgens de overlevering zou ter plaatse waar dit kerkje staat, tijdens het verblijf der Romeinen in deze landstreek, een kleine tempel gewijd aan den krijsgod Mars, hebben bestaan.

— Dezer dagen viel alhier eene vrouw op straat dood neder, verschrikt door de terugkomst van haar man, die haar sedert 28 jaren had verlaten en wien zij sedert lang dood waande.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 3 Febr. De *Univers* bevat een nieuwe lijst van negentien staatkundige veroordeelden, welke van den Paus gratie hebben ontvangen. Tien dezer behooren tot de bloot staatkundig misdadigen, de anderen hebben zich schuldig gemaakt aan misdaden of wanbedrijven, uit partijgeest of staatkundige wraakzucht begaan.

— In de *Revue Contemporaine* komt een artikel voor van zekeren heer Page, die zegt, dat het besturen van den luchtbol eindelijk is uitgevonden en wel door den bekenden teekenaar Gavarni. Page beschrijft een reis door hem met vier liefhebbers, waaronder Gavarni-zelf, in diens ballon naar Algiers gedaan. Volgens den schrijver stuurde de uitvinder zijn ballon *tegen den wind in* door behulp van een groot roer, dat met een hefboom en schroef in verband stond.

Hoe dit roer gemaakt is, en waar het den wederstand vindt, dien de lucht niet kan aanbieden — het wordt door den heer Page niet verklaard, die overigens, blijkens zijn geheele artikel, zoo weinig begrip heeft van de allereerste beginselen der natuurkunde, en zijn held Gavarni zulke bespottelijke nonsens over de dampkringslucht en het wereldstelsel in den mond legt, dat het zeer mogelijk is dat de ballon voor den wind afdreef, terwijl de heer Page meende, dat hij tegen den wind werd in gestuurd.

— De Kardinaal Morlot is naar Tours teruggekeerd, om eenige zaken te regelen, in afwachting van de goedkeuring zijner benoeming door den Paus.

— De *Gazette de Tribunaux* komt even als vroeger de *Univers* op tegen het berigt door den *Droit* medegedeeld, dat Verger zonder teekenen van berouw te geven, de eeuwigheid zou zijn ingegaan.

De *Gazette* verklaart, op de getuigenis van verscheidene personen, die de laatste oogenblikken van Verger in den kerker hebben bijgewoond, stellig het tegendeel te kunnen berigten.

— Men begint in het paleis der Wetgevende Vergadering toebereidselen te maken voor de opening der zitting van 1857, die op 16 dezer bepaald is.

ENGELAND.

LONDEN, 4 Febr. In beide Parlementshuizen is gisteren, avond het adres op de troonrede aangenomen.

In het Huis der Lords heeft lord Derby de buitenlandsche staatkunde der Regering aangevallen en aangedrongen op de afschaffing van de income-tax in het jaar 1860. Lord Grey droeg een amendement voor, waarin het leedwezen werd te kennen gegeven wegens het aanvangen van den perzischen oorlog zonder toestemming van het Parlement. In het Huis der Gemeenten gispte de heer Disraeli het verleden jaar tusschen Frankrijk en Oostenrijk gesloten geheim traktaat, ter waarborging van de italiaansche bezittingen. Hij bestreed den tegen China en Perzië ondernomen oorlog. Hij verklaarde de intrekking der belasting op de inkomsten te zullen voorstellen. Lord Palmerston ontkende, dat er een geheim traktaat bestaat. Frankrijk heeft slechts beloofd Italië niet te zullen ontruimen.

NIEUWS.

In de 231ste Staats-Loterij zijn in de 5e Klasse bij de 11e trekking prijzen van f 1000 of daarboven te beurt gevallen aan N°. 6579, 2298, 1155, 19481 en 17809 ieder f 1000.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 4 Februarij.

BEVALLEN (2 Febr.): C. Strieshorst, geb. Hoijer, Z. - A. van Oosterwijk Bruyn, geb. de Lanoy, dooden Z. - S. M. Nieuwenhuis, geb. Pillet, D. — (3 Febr.): A. W. C. Weddepohl, geb. Kuneman, Z.

OVERLEDEN (30 Jan.): A. R. Determan, 18 j. — (1 Febr.): S. C Meijer Cluwen, geb. van Noorle. - H. van Seldam, 49 j. (2 Febr.): I. C Krop, wed. H. F. Bultman, 92 j.

Wisselkoers.

Parijs	2/m.	f 55	Livorno	3/m	f 39¼
"	zigt	" 55⅝	Napels	"	" 82½
Bordeaux	2/m.	" 54[illegible]	Petersburg	"	" 1.8[illegible]
"	zigt	" 55	Weenen	6/w.	" 33
Madrid	3/m.	" 236	Augsburg	"	" 35 5/16
Cadix	"	" 236	Frankfort	"	" [illegible]
Seville	"	" 235	Hamburg	2/m.	" 35 1/16
Bilbao	"	" 235	"	zigt	" 35 7/16
Lissabon	"	" 39¼	Londen	2/m.	" 11,55
Porto	"	" 39⅝	"	zigt	" 11,65
Genua	2/m.	" 45⅛	Rotterdam		" [illegible]

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 4 Febr. Belg. leen. 2½ pc. 56¾ Obligatiën 3 pc. 74; id. 4 pc. 98¼; Spanje 1—3 pc. 23⅜. Binnenl. 3 pc. 36⅞; Romeinen 5 pc. 88½; Oostenrijk Met. 5 pc. 80½; id. Nap. 5 pc. 82¾.

PARIJS, 4 Febr. Fransche 4½ pc. 94.30; 3 pc. 68.10. 1 pc. Spanje 23⅝; 3 pc. id. 36¼; 5 pc. Met. —; Rom. Leen. 89.

MADRID, 3 Febr. 3 pc. Schuld 38.15; id. 4½ pc. 24.40.

LONDEN, 4 Febr. Cons. 93⅛; Spanje buit. 3 pc. 41¼; id. 1½ pc. 23⅝; Rusl 5 pc 108½; id. 4½ pc. 96¼; Holl. 4 pc. 98½; id. 2½ pc. 65; Sard. 5 pc. 89½; Braz. 104[illegible] Peru 4½ pc. 78½; Gran. uitg. 7[illegible] id. w[illegible] 22½; Mexiko [illegible] 21¼; Portugal 3 pc 44⅝; Ecuador 14⅝; Venezuela 38½; Wissel op Amst. —; Hamburg —.

WEENEN, 4 Febr. Met. 5 pc. 84⅛; id. 4½ pc. 74¼; Bank-Aktiën 1030; Credit Anst. 287½; Wissel op Londen 10.12; Amst. —; Parijs —; Goud 8¼; Zilver —.

BERLIJN, 4 Febr. 3½ pc. Pr. Staatschuld —; 4½ pc. Rusland —; id. 5 pc. 106.

HAMBURG, 4 Febr. Spanje 1¼ pc. —; id. 3 pc. 22[illegible] Rusl. 5 pc. 99¼; 4½ pc. 89½; 3 pc. Mexikanen 10; Noord-Duits. bank 97½; Wissel op Londen 3/m. —.—; id. kort —.—; Amst. —.—.

FRANKFORT, 4 Febr. 3 pc. Met. 80⅝; 1¼ pc. Spanje binnenl. 23 1/16; id. 3 pc. —; Wissel op Londen 3/m. 117⅞; Parijs 93¼; [illegible]

PRIJS-COURANT DER EFFEKTEN.

	pCt.	2 FEBR. 4½ u. gebl.	3 FEBR. 4½ u.		gebl.
Nederl., Werkel. Schuld à	2½ pCt.	63⅝	63⅝	63⅝	63 11/16
Dito Dito	3	76⅛	76	76⅛	
Dito Dito	4	95	95 1/16	95 5/16	
Overzeesche Bezittingen	4		94 3/16	94⅛	[illegible]
Amortisatie-Syndikaat	3½	91½	91		
Actien Ned. Bank	4				
Handel-Maatschappij	4½				
Maatschappij van Weld.	4				
Oblig. Rijn-Spoorweg	4½				
Dito Hollandsche dito					
Obligatiën	4½				
België, Certifikaten	2½				
Dito *Rothschild*	2½	52⅛	52¼	52⅜	
Frankrijk, Obligatiën	3				
Spanje, Onbep. Stukken	1¼	23 11/16	23½	23⅝	23 9/16
Dito	3	40⅜			
Binnenlandsche	3	36¾	36⅝	36 9/16	36½
Coupon Bewijzen		6⅝	6⅝	6⅝	6½
Amortisable Schuld			5 13/16	5⅞	
Portugal, te Londen	3	44½	44⅝	44 7/16	
Dito Uitgestelde		22½			
Rusl., bij *Hope en C°.*	5	104¼	104¼		
Dito A°. 1828—1829	5	102¾	102⅞		
Negot. 1831 en 1833	5	93½			
Inschr. bij *Stieglitz*, 1e Serie	5	[illegible]	[illegible]	94¼	
Dito idem 6e	5	96½	96⅜	96⅝	96¼
Certifikaten te Hamburg	5	96			
Dito dito te Londen	4½	93½	93¼		
Dito dito *Hope en C°.*	4	85 1/16			
Dito *Stieglitz*	4	84¼	84¼		
Dito 5e Serie	4				
Dito in Zilver	6				
Inschr. op 't Grootboek	6				
Dito Certifikaten	6	64½	64¾		
Polen, Aand. met Lot. fl. 500		152			
Schatkist-Obligatiën	4	77⅞	77⅞	77⅞	77⅞
Oostenrijk, Metalliek	5	76 11/16	76½	76 11/16	76⅝
Dito rente te Amsterdam	5	87½	86⅞	87	87
Dito Nationale	5	78¾	78½	78⅝	78 11/16
Dito	2½	40	39 3/16	39 15/16	39¾
Weener Bank	5				
Dito	4	63¾			
Aand. met Loting fl. 250					
Nieuwe dito 1854		323	324		
Pruiss. Aand. 1854	3½				
Napels, Cert. bij *Rotsch.*	5				
Denemarken, dito	5				
Louisiana, te Londen	5				
Brazilië	5	97⅜	97½		
Dito 1843	5				
Mexiko, te Londen £ 100	3	21	21 1/16	21⅛	
Dito Onbepaalde	3	20 15/16	21 1/16	21⅛	
Peru	4½				
Grenada, dito à £ 100	3¼	21⅞	21 11/16	21⅛	
Dito Uitgestelde		6 11/16	6 11/16		
Ecuador	1				
Venezuela, te Londen	4½	35¼	35 3/16	35⅜	35 9/16
Dito Uitgestelde		14⅛	13 15/16	14 1/16	
Amerika, Bank-Aktiën Cert.					
Dito Orig.					
Grieken, Bl. 1825	5	5 11/16	5⅝	5 11/16	

Prost 54, ¼; Illin. 92¼, ⅜; Weener Bank-Aktiën f 1185, 1190; Braz. 1839 96¼; Grenada onb. 21 1/16, ⅛; Venez. onb. 35 1/16, ⅛, 1/16; Grieken 5¾, 11/16.

Binnenlandsche fondsen waren heden bij levendigen handel op nieuw gevraagd, spaansche voor fransche rekening aan de markt gebragt. Russische, portugeesche en oostenrijksche prijshoudend. Van zuid-amerikaansche waren Mexiko tot verbeterde koers te plaatsen.

Agersdam [illegible] Beleening 4½ pCt., Prolongatie 4½ pCt., Diskonto 5 pCt.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 4 Februarij.

Bij inschrijving heden verkocht 689 pakken Java Tabak merk klein dooréén omme f 1,05 voor export naar Keulen.

Ter beurze zijn afgedaan 12300 matjes Java Rijst ex *Philips van Marnix* van f 6 5/16 a f 6½ naar kwaliteit.

GRAANMARKT.

Tarwe en Rogge tot vorige prijzen met weinig handel; verkocht van Tarwe: 133 ℔ n wb. Poolsche f 450; 130 ℔ dito f 445; 128 ℔ j. [illegible] dito f 410, 126 ℔ dito f 390.

Van Rogge: 122 ℔ Amerikaansche f 260; 255, 119 ℔ Petersb. f 201, 219.

Garst Haver en Boekweit zonder handel.

Op 9 vaten Olie in April ek. 90; Sept. en Oct. 80 [illegible]. *Raapolie* op 6 w. f 53½; Vliegend f 52¼; 1° Mei ek. f 50½ [illegible]; 1° Sept., Oct., Nov. en Dec. f 47¾, 47. *Lijnolie* op 6 w. f 43¾; Vliegend f 42½; 1° Maart ek. f 42; ¼; April f 43¼, [illegible]; Mei f 42½, ¾; Sept., Oct., Nov. en Dec. f 44. *Hennepolie* op 6 w. f 48½; Vliegend f 47.

ANTWERPEN, 4 Febr. *Koffij* vast, terwijl 250 bn. Brazil en 4[illegible] bn. Santos afgingen.

Granen. Blanke zeeuwsche Tarwe voor Export gevraagd en met f 14[illegible] per 80 k°. betaald. Inl. d°. weinig gezocht. Inl. Rogge zonder handel, met verkoopers op Februarij a f 7[illegible]. Lijnzaad vast. Berdiansk a f 17½. Voor Morchansk wordt f 16[illegible] geboden. — Voorts zijn nog verkocht 200 m. k°. St. Domingo Campeche-hout zeilend en 20 m. k°. d°. [illegible]; 300 bl. geeld Arracan Rijst à f 8½ etc.

NEW-ORLEANS, 14 Febr. *Katoen* nagenoeg zonder verandering. Verkocht 7000 balen.

Vrachten naar Liverpool en Havre vast.

Koers op Londen 6¾ % premie.

CHARLESTON, 15 Jan. *Katoen.* Deze week verkocht 7000 bn. Het artikel sluit ⅛ a ¼ c. lager.

PHILADELPHIA, 16 Jan. *Quercitron* met weinig handel en kleine voorraad. Prima geldt thans $ 36.

SCHEEPSTIJDINGEN.

UITGEZEILD :

TEXEL, 3 Febr. Tak. Nieuw-Holland, Batavia.
HELVOET, 3 Febr. Timmermans, H. Willebrordus, New-York. - Faber, Johanna Wilhelmina, Konstantinopel.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 5 Febr., in lading naar :

Keulen. H. J. Wilson, Cöln N°. 20.
Ruhrort. C. Scholten, Hoffnung.

Advertentiën.

(2897) Voor de vele blijken van deelneming, betoond bij het overlijden van onzen waarden Vader en Behuwdvader JACOBUS FRANCISCUS LAMBERTZ, betuigen wij onzen opregten dank.

ROTTERDAM, 4 Februarij 1857. C. J. J. LAMBERTZ. Uit aller naam.

DE RIDDER CHRISTIAEN,

OOG-ARTS

van Parijs, Montpellier, Rome en Amsterdam.

Begiftigd en gedecoreerd door verscheidene Hoven van Europa,

is alhier aangekomen en voornemens eenigen tijd te vertoeven, verzoekende Heeren Burgemeesters en alle Menschenvrienden de ongelukkige Blinden opmerkzaam te maken op de diensten welke hij hun zal kunnen bewijzen, tot herstelling van alle Ooggebreken, onder anderen door het ligten van *Cataract*, en het opereeren met zeer goed gevolg van (*Strabismus*) Scheelzienden op eene hem bijzonder eigene wijze.

De Heer CHRISTIAEN, zal alle personen ontvangen, aan wie zijne diensten als Oogarts nuttig zijn; hij behandelt alle Oogziektens, doet alle Kunstbewerkingen tot dit vak betrekkelijk en doet gewoonlijk zijne operatiën in tegenwoordigheid van Geneesheeren.

Eene lange ondervinding en een groote praktijk hebben hem de kunst verschaft tot het heelen en genezen van eene menigte ziektens die, dikwijls ten onregte voor ongeneesbaar gehouden worden.

De [illegible] opgenomen zoowel in de fransche dagbladen als in die van vreemde landen, getuigen van de al overtreffende middelen door dezen geneesheer bij de operatiën aangewend.

De zittingen van genoemden oculist hebben plaats dagelijks, ten huize van P. C. WARTENBERGH Schapenmarkt N°. 394, en voor de Armen van 11 tot 12 ure.

's Bosch, 3 *Februarij* 1857. (2900)

(2899)

Etablissement ter Uitbreiding DER CHRISTELIJKE KUNST

John Philp,

Nieuwstraat, 22, (nabij het Muntplein) te Brussel.

(VROEGER TE LUIK GEVESTIGD.)

Heeft de eer aan de eerwaardige Heeren Geestelijken, zoowel als aan de beminnaren der schoone kunsten te berigten, dat, TEN EINDE DE BELANGRIJKHEID EN DEN SPECIALEN AARD ZIJNER ONDERNEMING TE HANDHAVEN EN DE UITBREIDING VAN DE CHRISTELIJKE KUNST TE BEVORDEREN, hij zijne woonplaats van de Bergstraat, 49, naar het bovenstaande adres heeft verlegd, waar men zal voortgaan met het ontvangen van bestellingen op gewijde vaten en alle voorwerpen die tot de H. Dienst behooren, zoowel voor hoofd- als dorpskerken, kortom op al wat tot de officie van een Bisschop of Pastoor behoort.

NB. *Alles volgens de kerkelijke voorschriften en de dekreeten der H. Kongregatie [illegible].*

Bovendien zal men er vinden een FRAAIJE VERZAMELING VAN GODSDIENSTIGE PRENT- EN PLAATWERKEN, op staal gegraveerd, naar de beroemdste schilders. Binnen kort zal daaraan worden toegevoegd, een ALGEMEENE BOEKHANDEL VOOR CHRISTELIJKE ARCHEOLOGIE EN LITURGIE.

Metalen werken: Gewijde Vazen, Relikwiekasten, Kandelaars, *Coronæ [illegible]*, Lichtkroonen, Kruisen en Processielantaarns, Wierooksvaten, Bronzen Beeldwerken, enz., enz.

Priesterlijke gewaden geheel van zijde, het voormalig damast gelijkende, zoowel ten aanzien der teekening, der keenigheid als sterkte der stof. Borduurwerken naar den ouden smaak.

Beeldhouw- en Snijwerk: Beelden van Heiligen, Kruiswegen, [illegible] en Steenen Altaren, Grafsteenen, Sarkophagen, ingelegd met gemailleerd koper, naar den ouden stijl, enz.

Godsdienstige plaatwerken, naar beroemde schilders, als: Overbeck, [illegible] Müller, Deger, Ittenbach, Steinle, Veit, Schnorr, Van Lerius, enz. enz.

Ook staalplaten naar oudere meesters, zooals Hemling, Fiesole, Fra Bartholomeo, Perugino, enz.

NB. Depôt der geheele kollektie van de »*Godsdienstige Maatschappij van Dusseldorf, ter verspreiding van goede Prentwerken.*" Ook de geheele kollektie van Regensburg, Munnich, Dresden, Leipzig, enz., enz.

Algemeene Boekhandel voor Christelijke Archeologie en Liturgie: Men zal daar binnen kort vinden al de werken, die over die belangrijke en gewigtige takken zijn uitgegeven in Engeland, Frankrijk, Duitschland, België, enz.

Bouwkunde: Men kan zich ook aanmelden ter verkrijging van plannen voor kerken, pastoriën, scholen, kloosters en kasteelen, enz.

Gekleurde, met teekeningen versierde, tegels voor plaveisel.

Huisraad: De heer Philp belast zich ook met de fabrikatie van Huisraad voor pastoriën, kloosters, kasteelen enz., naar oude modellen en volgens de beginselen der kunst in de middeneeuwen.

Uitmuntende Kunstmedaille van de Onbevlekte Ontvangenis, welke de goedkeuring der uitstekendste Kerkhoofden verworven heeft.

Plaatwerken voor de eerste H. Kommunie. — Lijsten.

De [illegible] der vermaardste schilders, en belast zich met het doen vervaardigen van *Kruiswegen* en het *in fresco* [illegible] bilderde glasruiten, welk een en ander met de grootste zorg door hem zal worden behartigd. Tot billijken prijs waarborgt hij de goede uitvoering van alle kunstwerken.

☞ EEN GEÏLLUSTREERDE EN VERKLARENDE KATALOGUS IS TER PERSE MET DE PRIJZEN DER AANGEDUIDE VOORWERPEN, ENZ., WELKE OP AANVRAGE GRATIS ZAL WORDEN VERZONDEN.

† BRUSSEL,

Feest der Onbevlekte Ontvangenis 1856.

CHANGEMENT DE DOMICILE

pour agrandissement de la Manufacture des Broderies en Or, pour Ornements d'Église.

JOSEPH-A.-A. VAN HALLE,

Premier Prix aux Expositions de Bruxelles 1841 et 1847, de Londres 1851 et de Paris 1855

rue de l'ÉVÊQUE, 3, actuellement transféré rue de la MONTAGNE, 90bis, en face de la poste aux lettres, près de l'église Ste-Gudule, à Bruxelles.

SPÉCIALITÉ.

On trouve dans les magasins de M. VAN HALLE pour plus de quatre cent mille francs d'Ornements d'église confectionnés de tout prix et condition, pour les plus riches cathédrales comme pour les plus modestes églises de village.

Étoffes, Drap d'or et d'argent fin et faux, Velours de toutes nuances, Galons, Franges, Glands de tous prix.

Tous les ornements qui sortent de la Manufacture de M. VAN HALLE sont garantis, tant pour la valeur des étoffes et des matières d'or et d'argent qui entrent dans la fabrication que pour leur bonne confection et leur solidité. Ils sont cédés à des prix très modiques qui défient toute concurrence.

Te Amsterdam, bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.